

Svadobné zvyky a obyčaje v Malokarpatskej oblasti

V minulosti, predtým ako nevesta a ženich vstúpili do stavu manželského, museli byť schopní zabezpečiť svoju rodinu, zvládnuť starostlivosť o hospodárstvo, či domácnosť.

Sobáš predstavoval novú životnú etapu a splnenie snov.

Sobášny obrad i celá svadobná veselica bola doslova popretkávaná rôznymi zvykmi, obyčajami, piesňami či rýmovačkami.

Podme si spolu niektoré pripomenúť.

Odobierka

Pred sobášnym obradom prišiel ženich spolu so svojim sprievodom do domu nevesty, ktorý býval vyzdobený, aby všetci vedeli, že sa dievke stav slobodná, zmení na stav manželka. Starejší, ktorý konferoval celý svadobný deň začínal takto:

Prišli sme zďaleka, svetom sa túlame, pre nášho mládenca, krásny kvet hľadáme. Tu v tejto záhrade, vyrástol biely kvet, ktorý s týmto mládencom odíde v šírý svet. Ich cesta je ďaleká, trním vyložená, len vernou láskou bude ozdobená. Prišli sme z ďaleka ten krásny kvet hľadať a od Vás rodičov ho vypýtať.

Budúci ženich musel svoju pravú nevestu najprv nájsť. Tá bola často poskrývaná pomedzi iné, mnohokrát i mužské „nevesty“. Počas odobierky museli mladi kľáčať buď na šatke alebo matkinej zástere. Odobierku, ktorou mladomanželia pýtali rodičov o odpustenie a za všetko ďakovali, predriekaval buď starejší alebo prvý družba. Snúbenci sa poďakovali

svojim rodičom za ich starostlivosť, lásku a trpezlivosť. Odobierka bývala veľmi dojemná a väčšine prítomných sa nedarilo skryť slzičky.

Otec môj dobrý, aj Vy moja dobrá mat', prichodí sa mi od Vás odberať. Dakujem Vám za všetko, čo ste mi od malička dali, že ste ma radi mali a v láske vychovali. Zo srdca lutujem každý planý skutok, ktorým som Vám spôsobila zármutok. Vaše odpustenie na cestu mi dajte a v dobrom ma spomínajte.

Pri tejto srdcelomnej chvíli sa spievala i táto pieseň.

*Už sa Vám mamičko vydávam, už sa Vám mamičko vydávam, už si ma vedie, cezpoľný šuhaj, neviem kam, neviem kam.
Už sa s Vami lúčim tatičko, už sa s Vami lúčim tatičko, odídem s milým, opustím Vás aj s mamičkou.
Ach, dcérka, dcérenka jediná, ach dcérka, dcérenka jediná, nám sa slzy lejú a Tebe život, začína, začína.*

Cestou do kostola

Za zvukov piesne sa po odobierke mladý pár spolu so svadobným sprievodom vydal do kostola:

Zbohom, zbohom, buď mamičko moja, už ja idem von z Vašeho dvora. Už ja idem, cez tie šire hory, ach mamičko moja, veď ma hlávka bolí. Hory, hory, zašumte tichúčko, povedzte mi len jedno slovičko. Či ma ľúbi, či ma nezanechá, či si ešte na mňa môj milý spomína. Spomína si, aj Ti odkazuje, že je koniec, tej Tvojej slobode, slobodienska, kde si sa podela, ako ranná zora, za hory zapadla.

V kostole pred Pánom Bohom zložili manželskú prísahu a sľúbili si žiť ako manželia v dobrom aj v zlom, v šťastí i nešťastí, v zdraví aj v chorobe, pokiaľ ich smrť nerozdelí.

Svadobná hostina

Pri príchode na svadobnú hostinu nasledoval hneď pri vstupe prípitok a miska s medom, aby mali mladomanželia sladký život ako med. Potom sa rozbíjal tanier. Rozbíjanie tanierov má hneď viacero symbolík. Hovorí sa, že črepy prinášajú šťastie a pri upratovaní črepov manželia preukazujú vôľu spolupráce. Tento zvyk má i svoju zábavnejšiu stránku, kedy okolostojaci svadobčania mladomanželom „pomáhajú“ tým, že nahromadené kôpky črepov nohami rozkopávajú do okolia. Potom ženich preniesol nevestu cez prah. Svadobná hostina bola v dome nevestiných alebo ženichových rodičov podľa toho, kto z páru sa ku komu po sobáši presťahoval. Najčastejšie to však bolo v rodičovskom dome nevesty. Pri stole nasledoval prípitok:

*Už sme prišli od sobáša, nalej družba oldomáša,
nalej, nalej pohár vína, požehnaj im Pán Boh syna.
Ej, nalej, nalej plnú mirku, požehnaj im Pán Boh dívku.*

Potom nasledoval príhovor krstnej mamy a samozrejmosťou bola modlitba. Jedlá na stoly nosili družičky a družbovia. Hojnosť pokrmov symbolizovalo budúcu prosperitu páru. Mladomanželia jedli z jedného taniera, jednou lyžicou i príborom, čo bol znak toho, že patria k sebe. Medzi najčastejšie pokrmy patrila slepačia polievka s rezancami, bravčové, kuracie alebo hovädzie mäso a kapusta. Koláčov tiež bolo napečených od výmyslu sveta.

Tri jedle

Jednou z často zaužívaných tradícií bolo spoločné jedenie polievky z jedného taniera, pri ktorom sú obaja ovenčení zväčša podbradníkmi. Jedenie svadobnej polievky zo spoločného taniera je symbolom spoločného života a spoločného majetku. Je to obraz toho, že po sobáši sa budú manželia o všetko deliť rovnakým dielom. Ďalším symbolom je ochota si navzájom pomáhať. Ani tento úkon sa nezaobíde bez vtipných situácií, pri ktorých sa mladomanželia zo začiatku príliš nenajedia, keď zistia, že ich lyžice sú prederavené. Túto časť zvyčajne sprevádzajú výkriky svadobčanov: „*Polievka je málo slaná, nevesta je nebozkaná*“, ktoré vyzývajú mladomanželov k tomu, aby „posolili“ polievku svojim manželským bozkom.

*Ženy, ženy, ženičky, páni, panie, paničky, dobrý pozor dávajte, na misu sa dívajte.
Tu sa nesie polievočka, je v nej kohút aj sliepočka, chutné dlhé rezance, z húsky drobky
melence. Dobré si z nej pochutnajte, len sa pritom nepopáľte.*

Po polievke sa podával druhý chod, väčšinou bravčové mäso:

Do kuchyne ma fčul zvalí a toto mi povedali: Zober sily milý synku, zanes na stól prasacinku. A polož ju pred ženicha, nech sa vône z nej nadýcha. Ale si z nej nesmie vziať, bo dostane na chrbát. Prvá je vždy nevestička, potom svadobná mamička. A tak ide radom, všetkým, čo sú za stolom. Ku konci i mladý zať, môže si z nej kúsok vziať.

Vyberanie do venca

Po jedle nasledoval prvý mladomanželský tanec, postupne sa pridávali ďalší tanečníci. Keď si tanečníci po krepčení potrebovali oddýchnuť, nasledovalo vyberanie do venca. Vyberanie do venca uviedol starejší slovami:

My starší a skúsenejší velice dobre víme, že mladých na začátku čakajú těžké časy. Preto im na svadobnej hostině treba pomôct.

Tu už sa misy, do ktorej sa vyberali peniaze ujali hlavný družba s družičkou.

Ja hlavná družička, červená jak ružička, chodím po horách, dolinách, mestách a dedinách. Stretla som Anku nevestičku, ako si hľadá červenú ružičku. A vienoček zelený, čo jej ukradol vietor šialený. Vienok sa kotúfal, po hore, doline až zastal pri mlyne. A mlynár neznaoh zelený, vraj jej ten vienoček vymení. Berie len groše a toliarky, ktoré si odnesie do banky. Ja bárs máličko môžem, našej neveste pomôžem.

Alebo:

Naša mladá nevesta išla do Častej na hody, padol jej vienoček zelený do vody. Budmerickí rybári ho chytili a 300 zlatých za neho pýtali. Ktorí môžete, pomôžte, ktorí groš, ktorí dva, ktorí aj pol toliara, aj ja koľko môžem napomôžem. Naša nevesta Vám vzkazuje, že Vám za tieto dary ďakuje, ktoré ste jej dali. Ona sa Vám bude oplácať, keď budete synov ženiť a dcéry vydávať. Nevestička, ak chceš tieto dary dostať, musíš povstať a ženicha desaťkrát pobožkať.

Po zaplnení misy peňažnými darmi svadobčanmi sa družička s družbou vzdialili. Po návrate už mali dve rovnaké misy, obe zakryté plátenným obrúskom.

V jednej boli peňažné dary a v druhej klobása s varenými vajčkami. Nevesta si musela vybrať správnu misu a keď ju chcela dostať musela svojho ženicha pobožkať desaťkrát. Svadobčania samozrejme ráтали nesprávne, takže bozkov bývalo oveľa viac.

Vítané oživenie svadobnej hostiny bol príchod „cigánky“. Ženy alebo dokonca i muži sa prezliekli za „cigánky“, jedna z nich niesla v náručí bábiku – dieťa. Ihneď sa obrátila na ženicha, aby si zobral ju namiesto nevesty a hlavne, aby sa postaral o „svoje dieťa“. Celá táto scéna bola sprevádzaná rôznymi humornými situáciami, či veršovačkami napríklad:

Čo som sa Ti neľúbila? Že už nie som mladá? Alebo že mám málo zubú? Ale zato mám však veľmi dobrú hubu. Už si ty, dneska ženich, zabudol, jak si ma pod hájiček vodil? A svadbu sľuboval? Len sa kukni, čo z toho vzišlo. Pekné chlapča na svet prišlo. A teraz, ty nevesto ber sa od neho preč, ja si k nemu aj so synáčkom sadnem. Nechceš? Ani mi nič nedáš? Tak tu svoje decko máš, sám si ho vychováš.

Po tomto vystúpení „cigánka“ hodí dieťa ženichovi a s veľkou slávou odchádza.

Čepčenie

Pred čepčením nastalo tanečné sólo pre ženicha a nevestu. Jednalo sa o posledný tanec ako nevesty a ženicha. V tanci sa postupne vystriedali všetci svadobčania. O polnoci prišlo na rad čepčenie.

*Ach môj vienok zelený, však mi pekne stojí,
není toho mládenca, ktorý mi ho zloží, ktorý mi ho zloží.
A je jeden jediný, a to je môj milý, ktorý mi ho postavil,
ten mi ho aj zloží, ten mi ho aj zloží.*

Čepčenie patrí k záveru svadobných zvykov a tradícií, kedy sa neveste sníme z hlavy „vienok“, ktorý symbolizuje slobodu a nahrádza sa čepcom, ktorý značí, že z nevesty je už vydatá žena. Funkciu skladania vienka mal prvý družba alebo staršie ženy. Nevesta zvykne vienok zahodiť za seba a tá, ktorá vienok chytí, by sa mala vydávať ako ďalšia v poradí. Ženíchovi sa odnímalo svadobné pierko a nahradilo sa vetvičkou rozmarínu, čo znamenalo, že už nie je slobodný mládenec, ale ženatý muž.

*Ej, od Buchlova vietor veje, už tej Kačenke partle bere.
Dneska nevesta, zajtra žena, dnes večer bude začepčená.*

*Ty si Kačenko bíla ruža, Tebe nebolo treba muža, tys
mohla chodiť po slobode, jak tá rybička v bystrej vode.
Ty si Martine strom zelený, Tebe nebolo treba ženit',
tys mohol chodiť po galánkach, jak ten kohútek
po hambáľkách.*

Po začepčení si sadol mladý pár na stoličky, ktoré družbovia zdvihli až nad hlavy. Mladomanželia vypili po pohárikú vínka, poháre rozbili. Črepy, ktoré im mali priniesť šťastie, potom spoločne za zvukov piesne „Zametaj, zametaj“ pozametali a zábava pokračovala až do rána bieleho.

Text: Janka Glasová, Roman Zatlukal
foto: archív MOS, web

